

Міжнародні економічні відносини

УДК 339.92

Роздайгора Каріна Сергіївна

*здобувач вищої освіти освітнього ступеню «магістр»
за програмою «Міжнародна економіка»
Державного торговельно-економічного університету*

Rozdaihora Karina

*Master's degree Student of the educational degree "Master"
in the program "International economy"
State University of Trade and Economics*

**ЕТАПИ ЕВОЛЮЦІЇ СТРАТЕГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА МІЖ
УКРАЇНОЮ ТА ЄС**

**STAGES OF EVOLUTION OF THE STRATEGIC PARTNERSHIP
BETWEEN UKRAINE AND THE EU**

***Анотація.** Стаття присвячена дослідженню етапів еволюції стратегічного партнерства між Україною та Європейським Союзом. Особлива увага приділяється ключовим характеристикам етапів розвитку відносин між Україною та ЄС, починаючи з Меморандуму про співробітництво від 1994 року та закінчуючи Угодою про асоціацію, яка була підписана в 2014 році та набрала чинності в 2017 році. Стаття зосереджена на описі інструментарію та напрямках партнерства, зокрема на механізмах співпраці та підтримки, що забезпечують розвиток та поглиблення співпраці між Україною та ЄС. Особливе значення має дослідження програмі асоціації "Горизонт 2020", що спрямована на підтримку наукових та технологічних досліджень та інновацій в Україні.*

***Ключові слова:** етапи еволюції, стратегічне партнерство, Україна та ЄС, асоціація, інтеграція.*

Summary. *The article is devoted to the research of the stages of evolution of the strategic partnership between Ukraine and the European Union. Particular attention is paid to the key characteristics of the stages of development of relations between Ukraine and the EU, starting with the Memorandum of Cooperation of 1994 and finishing with the Association Agreement, which was signed in 2014 and entered into force in 2017. The article focuses on describing the instruments and areas of partnership, in particular, the mechanisms of cooperation and support that ensure the development and deepening of cooperation between Ukraine and the EU. Of particular importance is the research of the Horizon 2020 Association Program, which aims to support scientific and technological research and innovation in Ukraine.*

Key words: *stages of evolution, strategic partnership, Ukraine and the EU, association, integration.*

Постановка проблеми. Україна та Європейський Союз мають довгу історію співпраці та партнерства. Євроінтеграційний та північноатлантичний вектори стали передумовою для цілої низки реформ в сучасній Україні. Разом з тим, вони спричинили в значній мірі деструктивні реакції з боку РФ для вітчизняного суверенітету та територіальної цілісності. Історія взаємин мала різні ступені інтенсивності, змінювалися як внутрішні, так і зовнішні умови співпраці, зокрема і в частині викликів світової політики. З огляду на це, ураховуючи стратегічно важливу роль європейського співтовариства в існуванні та захисті нашої держави, виникає необхідність більш глибокого розуміння логіки та історичного контексту взаємин задля подальшої підтримки та розвитку партнерства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Історія партнерства між Україною та ЄС має багато етапів та відтінків, які досліджуються у наукових колах та політичній аналітиці. Останні дослідження та публікації А.А. Мазаракі, Т.М. Мельник, В.В. Юхименко, Н.Г. Калюжна, Л.П. Кудирко,

К.С. Пугачевської підтверджують, що співпраця між Україною та ЄС розвивається та зміцнюється [1-3].

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження етапів еволюції стратегічного партнерства між Україною та Європейським Союзом.

Виклад основного матеріалу. Стратегічне партнерство між Україною та Європейським Союзом (ЄС) було офіційно започатковане в 1994 році з підписання Угоди про партнерство та співробітництво між ЄС та Україною. З тих пір, партнерство було посилено та розширено на багато галузей. Зважаючи на важливість та значущість стратегічного партнерства між Україною та ЄС, пропонуємо розглянути детальніше кожен з етапів його еволюції.

Перший етап (1991-2004). У 1991 році Україна стала незалежною державою та розпочала процес розвитку, як окремої держави та побудови своєї зовнішньої політики. На початку 1990-х років Україна прагнула розвивати відносини з країнами ЄС, які дали їй можливість вийти на світову арену та розвивати свої економічні та політичні зв'язки. Відносини між Україною та Європейським Союзом були започатковані в грудні 1991 року, коли Міністр закордонних справ Нідерландів, як один із головних представників ЄС, у своєму листі від імені Європейського Союзу офіційно визнав незалежність України. Надалі, стратегічний курс України на європейську інтеграцію був підтверджений та розвинутий у Стратегії інтеграції України до ЄС, яку було схвалено 11 червня 1998 року, та Програмі інтеграції України до ЄС, схваленій 14 вересня 2000 року. В ній була проголошена довготермінова стратегічна мета – європейська інтеграція України [4].

Другий етап (2004-2014 рр.). Цей період був визначений декількома важливими подіями: схвалення Плану дій «Україна - Європейський Союз» в 2005 р., підписанням Угоди про асоціацію між ЄС та Україною в 2014 році

та Революцією Гідності в Україні в 2013-2014 роках. План дій розрахований на три роки. Його реалізація забезпечить виконання положень Угоди про партнерство та співробітництво, яка є чинною основою співробітництва між Україною та ЄС, а також сприятиме та підтримуватиме мету України щодо подальшої інтеграції в європейські економічні та соціальні структури. Реалізація Плану дій дозволить суттєво наблизити українське законодавство, стандартів та норм України до законодавства, стандартів та норм Європейського Союзу. Угода про асоціацію встановила фундаментальні принципи співпраці між Україною та ЄС, включаючи зниження торговельних тарифів, розвиток економічного та технічного співробітництва, підтримку реформ в Україні тощо [5]. Революція Гідності ж стала важливим історичним моментом, який довів готовність українців до змін та вираження волі народу.

Третій етап (2014-2021). Цей етап впевнено можна назвати етапом активної співпраці між Україною та ЄС. Україна була повністю асоційована з програмами ЄС «Горизонт 2020» та «Дослідження та навчання Євратом», що дозволило їй брати участь у всіх конкурсах та конкурсах на гранти ЄС в галузі науки та технологій. У рамках програми "Горизонт 2020" українські учасники отримали понад 45 мільйонів євро підтримки ЄС і продемонстрували інноваційне лідерство та досконалість у таких галузях, як мобільність дослідників, транспорт та енергетика [6-7]. Проведення досліджень та інновацій є важливим чинником в розвитку країни та її конкурентоспроможності на міжнародному ринку. Участь України в програмах ЄС дозволяє залучати фінансові ресурси та отримувати нові знання та технології, що сприяє розвитку вітчизняної науки та стимулює залучення іноземних інвестицій до країни. Також важливо зазначити, що участь України в програмах ЄС створює можливості для українських дослідників та науковців для співпраці з провідними науковими центрами

та вченими з країн ЄС. Це дає змогу вітчизняним вченим мати доступ до новітніх досліджень та технологій, отримувати досвід та знання.

Крім того, на етапі третього періоду співпраці Україна активно співпрацювала з ЄС у питаннях енергетичної безпеки, зокрема, відбулося започаткування Промислового діалогу високого рівня між Україною та ЄС [8]. Цей діалог мав на меті забезпечити повну імплементацію Угоди про асоціацію з поглибленою та всеохоплюючою зоною вільної торгівлі шляхом підтримки України на шляху реформ та продовження розбудови міцних зв'язків між українською економікою та Єдиним ринком ЄС [9]. Структура співпраці була створена для моніторингу та обговорення питань, пов'язаних з реалізацією стратегічного партнерства щодо сировини. Це партнерство має на меті поглибити співпрацю у період 2021-2022 років через низку конкретних заходів та спільних проєктів. Наприклад, воно допоможе розробити низьковуглецеву стратегію та дорожню карту для декарбонізації видобутку, видобутку та переробки сировини в Україні. Окрім сировини, ЄС та Україна також встановили стратегічне партнерство щодо біометану, водню та інших синтетичних газів. Це партнерство розширює поточну енергетичну співпрацю між двома сторонами на відновлювані газу, такі як біометан, водень та інші синтетичні газу, що виробляються на сталому рівні. Воно підтверджує зобов'язання обох сторін суттєво понизити залежність від імпорту викопного палива [10]. У липні 2021 року ЄС та Україна започаткували стратегічне партнерство щодо сировини. Це партнерство було розроблено в рамках існуючої структури Промислового діалогу високого рівня між Україною та ЄС [8]. Особлива увага приділяється участі України в дослідницьких програмах ЄС. З 2016 року Україна повністю асоційована з програмами ЄС "Горизонт 2020" та "Євратом" з досліджень та навчання (2014-2020). В межах програми "Горизонт 2020" Україна долучилася до участі у 230 проєктах, до яких залучено 323 учасники та фінансування із загальним запитом в розмірі понад 45,5 млн євро [11].

Четвертий етап (2022 – донині). 24 лютого 2022 року почалося повномасштабне вторгнення російських військ в Україну. Це ознаменувало значну ескалацію конфлікту, що триває між двома країнами. Росія розпочала вторгнення в Україну, відправивши війська в країну з трьох фронтів і обстрілявши ракетами кілька місць поблизу Києва. Вторгнення призвело до десятків тисяч смертей з обох сторін і спровокувало найбільшу в Європі кризу біженців з часів Другої світової війни [12]. ЄС ухвалив низку санкцій у відповідь на агресивну війну Росії проти України та незаконну анексію Луганської, Донецької, Херсонської та Запорізької областей України. Заходи покликані послабити економічну базу Росії, позбавити її критично важливих технологій і ринків та суттєво обмежити її можливості. 25 лютого 2022 року ЄС запровадив санкції проти президента Путіна та міністра закордонних справ Лаврова, а також ухвалив широкомасштабні індивідуальні та економічні санкції [13; 14].

ЄС вжив конкретних заходів для допомоги біженцям, включаючи механізм тимчасового захисту для людей, які тікають від війни, і надав гуманітарну допомогу. Рада ухвалила два заходи допомоги в рамках Європейського фонду миру, спрямовані на посилення підтримки Збройних Сил України захищати територіальну цілісність і суверенітет країни, а також захищати цивільне населення від російської військової агресії. Загальна сума допомоги Україні, обіцяна як на рівні ЄС, так і на рівні країн-членів, наразі становить майже 50 мільярдів євро. ЄС активував Директиву про тимчасовий захист - надзвичайний механізм ЄС, який дозволяє переміщеним особам користуватися гармонізованими правами на всій території ЄС. 4 мільйони українців користуються перевагами цього механізму.

Зустріч між Колегією та урядом України є потужним сигналом про непохитну готовність ЄС підтримувати Україну стільки, скільки буде

потрібно, в тому числі з новим пакетом допомоги у розмірі 450 мільйонів євро на 2023 рік [15; 16].

Однією із знакових подій нинішнього етапу співробітництва між Україною та ЄС є подання Україною заявки на членство в ЄС у лютому 2022 року (в червні 2022 року отримала статус кандидата на вступ до ЄС). ЄС визнав значні зусилля, яких Україна доклала протягом останніх місяців для досягнення цілей, необхідних для отримання статусу кандидата на вступ до ЄС. ЄС ухвалить рішення щодо подальших кроків після того, як Україна виконає умови, викладені у висновку Європейської Комісії щодо її заявки на членство в ЄС.

Загалом, майбутнє стратегічне партнерство між Україною та ЄС має значний потенціал для спільного розвитку та досягнення успіхів в різних сферах. Однак, воно також стикається з викликами та обмеженнями, які потребують спільних зусиль для подолання.

Одним з найважливіших викликів для майбутнього стратегічного партнерства є забезпечення безпеки та стабільності, зокрема в контексті війни в Україні. На цьому шляху важливо забезпечувати підтримку для реформ та впровадження стандартів ЄС в Україні, а також зміцнювати механізми співпраці та координації між Україною та ЄС.

Крім того, майбутнє стратегічне партнерство має враховувати різні інтереси та потреби сторін, зокрема у сфері торгівлі та економіки, енергетики, цифрових технологій, культури та освіти. Важливо забезпечити збереження відкритості та рівних умов на ринку для українських товарів та послуг, а також розвивати співпрацю в сферах інновацій та науки.

Висновки. Отже, еволюція стратегічного партнерства між Україною та ЄС була довгим та складним процесом. З кожним етапом партнерство між країнами зміцнювалося та розвивалося в різних сферах, зокрема в економіці, політиці, культурі та безпеці. Співпраця між Україною та ЄС є важливою складовою для розвитку України та підтримки демократичних та

реформаторських процесів в країні. Незважаючи на труднощі та виклики, стратегічне партнерство між Україною та ЄС є успішним прикладом побудови стійкої та ефективної співпраці між країнами.

Наразі відносини між Україною та ЄС знаходяться під тиском різних факторів, таких як пандемія COVID-19, війна між Україною та росією, зміни політичних та економічних умов у країнах ЄС. Тому, для подальшого розвитку стратегічного партнерства необхідно знайти нові шляхи та інструменти співпраці, а також продовжувати використовувати та зміцнювати ті, що вже існують.

Україна має потужний потенціал для подальшого розвитку, а стратегічне партнерство з ЄС може стати важливим джерелом підтримки та розвитку країни. Водночас, ЄС має інтерес у стабільності та процвітанні в Україні як сусідній країні та важливому партнері у регіоні. Тому, подальший розвиток стратегічного партнерства між ними є важливим завданням для обох сторін, яке потребує спільних зусиль та дій.

Література

1. Євроінтеграційні пріоритети національного бізнесу: монографія/ А.А. Мазаракі, Т.М Мельник, В.В. Юхименко, Н.Г. Калюжна, Л.П. Кудирко [та ін.] ; за заг.ред.: А.А. Мазаракі. К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018. 672 с.
2. Стратегічне партнерство у вимірі економічної безпеки України: монографія; за заг. ред. А.А. Мазаракі. / А.А. Мазаракі, Т.М Мельник, Л.П. Кудирко, К.С. Пугачевська [та ін.]. К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2019. 658 с
3. Кудирко Л.П. Проблеми деінституціалізації стратегічного партнерства в умовах глобальних трансформацій // Економічний простір: зб. наук. праць. № 117. Дніпро : ПДАБА, 2017. 265 с. С. 5-14

4. Історія становлення відносин Україна-ЄС URL:
<https://minjust.gov.ua/m/istoriya-stanovlennya-vidnosin-ukraina-es>
5. План дій "Україна – Європейський Союз. URL:
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_693#Text
6. Ukraine's association agreement to Horizon Europe and Euratom Research and Training Programmes enters into force. URL: https://research-and-innovation.ec.europa.eu/news/all-research-and-innovation-news/ukraines-association-agreement-horizon-europe-and-euratom-research-and-training-programmes-enters-2022-06-09_en
7. Ukraine joins Horizon Europe and Euratom Research and Training Programme. URL: https://research-and-innovation.ec.europa.eu/news/all-research-and-innovation-news/ukraine-joins-horizon-europe-and-euratom-research-and-training-programme-2021-10-12_en
8. EU and Ukraine kick-start strategic partnership. URL: https://single-market-economy.ec.europa.eu/news/eu-and-ukraine-kick-start-strategic-partnership-raw-materials-2021-07-13_en
9. EU-Ukraine: 3rd High-Level Industrial and Regulatory Dialogue. URL: https://single-market-economy.ec.europa.eu/news/eu-ukraine-3rd-high-level-industrial-and-regulatory-dialogue-2019-03-13_en
10. Memorandum of Understanding between the European Union and Ukraine on a Strategic Partnership on Raw Materials. URL: <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/46300/attachments/1/translations/en/renditions/native>
11. Specific support for Ukrainian research and innovation. URL: https://research-and-innovation.ec.europa.eu/strategy/strategy-2020-2024/europe-world/international-cooperation/ukraine_en
12. Here's what we know about how Russia's invasion of Ukraine unfolded. URL: <https://edition.cnn.com/2022/02/24/europe/ukraine-russia-attack-timeline-intl/index.html>

13. EU response to Russia's invasion of Ukraine. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-response-ukraine-invasion/>
14. EU adopts new set of measures to respond to Russia's military aggression against Ukraine. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/02/28/eu-adopts-new-set-of-measures-to-respond-to-russia-s-military-aggression-against-ukraine/>
15. EU-Ukraine summit, 3 February 2023. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/meetings/international-summit/2023/02/03/>
16. Ukraine: College of Commissioners travels to Kyiv to boost EU support and sectorial cooperation with Ukraine. URL: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/news/ukraine-college-commissioners-travels-kyiv-boost-eu-support-and-sectorial-cooperation-ukraine-2023-02-02_en